

Kunnskapsdepartementet

Vår saksbehandler: Kristin Sletten
Direkte tlf.: 6484 9044

Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Vår/our ref.: 2011/248

Deres/your ref.:

Dato/date: 29.04.2011

Høring nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR) fra Høgskolen i Akershus

Vi viser til høringsdokumentene om nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR) datert 26. januar 2011, oversendt til Høgskolen i Akershus (HiAk) 23. februar 2011.

HiAk har bedt sine fagavdelinger og administrative seksjoner som arbeider studieadministrativt om innspill. Foruten om studieseksjonen og internasjonal seksjon har avdeling for yrkesfaglærerutdanning gitt tilbakemelding. HiAk vedlegger høringsnotat fra avdeling for yrkesfaglærerutdanning for å synliggjøre på en bedre måte de forskjeller som er ved HiAk.

I. Generelle merknader

Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk for livslang læring (NKR) har som formål å gjøre utdannings-systemene mer forståelige både nasjonalt og internasjonalt, legge til rette for å øke mobiliteten innenfor og mellom landene og skal ta utgangspunkt i og beskrive det norske utdanningssystemet uten å endre det.

II. NKR-dokumentet

HiAk mener at et nivå i rammeverket skal forstås som en fullført og bestått utdanning som gir en sluttdokumentasjon i form av karaterutskrift eller vitnemål.

1. Antall nivåer og prinsipper for innplassering

The European Qualifications Framework for Lifelong Learning (EQF) er beskrevet med åtte nivåer, der de tre øverste nivåene samsvarer med de tre nivåene i det europeiske rammeverk for høyere utdanning. Selv om det beste hadde vært at nivå 6-8 i EQF tilsvarte samme nivå i NKR for å unngå missforståelser og forvirring, ser vi at Norge har færre nivåer i sitt utdanningssystem. HiAk mener at Norge har 6 nivåer i sitt offisielle system.

Høgskolen i Akershus

E-post: postmottak@hiak.no Tlf.: (+47) 64 84 90 00 Faks: (+47) 64 84 90 01

Postadresse: Postboks 423, 2001 Lillestrøm, Norway Besøksadresse: Kunnskapsveien 55, 2007 Kjeller

Fakturaadresse: Høgskolen i Akershus fakturamottak, Postboks 232, 3672 Notodden Organisasjonsnummer: 874 652 172

Det norske utdanningssystemet			
Nivå 1	Grunnskole		
Nivå 2	Videregående skole Generell studiekompetanse	Videregående skole Fag- og yrkeskompetanse (VG3) Påbygging til generell studiekompetanse	
Nivå 3	↓	↓	Fagskole 1 Fagskole 2
Nivå 4	Bachelor		
Nivå 5	Master		
Nivå 6	P.hd		

2. Innplassering av delkvalifikasjoner

Delkvalifikasjoner kan plasseres naturlig inn i rammeverket gjennom andre planverk som læreplaner, rammeplaner, fagplaner, studieplaner og lignende. Opptakskrav til disse delkvalifikasjonene kan også si noe om hvilket nivå disse kan plasseres i. Det er naturlig å plassere høgskolekandidat, andre videreutdanninger med opptakskrav på generell studiekompetansenivå inn på et bachelornivå. Videreutdanninger som krever en bachelor eller tilsvarende for opptak, kunne plasseres på et masternivå som en form for delkvalifikasjon. Eksempel her kan være jordmor, helsesøster, operasjonssykepleier med flere.

3. Grunnkompetanse

Ved å lage flere nivåer innenfor de normale utdanningsløpene vil man bryte opp strukturen og skape et brudd i forhold til dens intensjoner om helhet og sammenheng. Et eget nivå for grunnkompetanse egner seg lite for generelle beskrivelser da grunnkompetanse vil være en beskrivelse av individuelle og tilpassede løp. Fullførte enkeltfag og emner dokumentert med karakterutskrift må kunne ses på som en delkvalifikasjon inn i den videregående utdanning.

III. Læringsutbyttebeskrivelser og nivåbeskrivelser

4. Progresjon og sammenheng mellom nivåbeskrivelsene

Rammeverket for høyere utdanning ble fastsatt i mars 2009 og vi får noen utfordringer med læringsutbyttebeskrivelsene videre nedover i rammeverket. Det bør tilstrebes en progresjon og gjenkjennbarhet i begrepsbruken uten at vi forandrer utdanningssystemet vårt.

5. Fullført og bestått videregående opplæring – ett eller to sett av læringsutbytte

Studieseksjonen og internasjonal seksjon ved HiAk er enig i referansegruppens forslag om separate læringsutbyttebeskrivelser for studieforbereidende og yrkesrettede kvalifikasjoner for fullført videregående opplæring da dette best gjenspeiler det norske videregående utdanningssystemet slik det er i dag.

Avdeling for yrkesfaglærerutdanning ved HiAk mener at NKR skal synliggjøre det videregående nivået samlet, med begrunnelse i at nivåene skal være likeverdige. De mener at slik det beskrives i

forslaget er det blitt vesentlige nivåforskjeller mellom for eksempel studie- og yrkesretting om man sammenligner med beskrivelsen i EQF.

6. Fagskolenivået

Avdeling for yrkesfaglærerutdanning ved HiAk mener at fagskolenivået skal være ett nivå og være uavhengig av lengde. I utgangspunktet mener AY at fagskolenivået burde innarbeides i nivået for bachelor. Likevel velger AY å sette det på et eget nivå da disse utdanningene i dag ikke er høgskoleutdanninger med studiepoeng.

Studieseksjonen og internasjonal seksjon ser utfordring med å sette fagskolen med ett sett læringsutbytter inn på ett nivå, grunnet fagskolenes forskjellige normerte studietider. Kortere utdanninger på fagskolenivå kunne lettere innplasseres som delkvalifikasjoner hvis fagskolen hadde definert normert studietid. Når fagskolen ikke har en definert normert studietid vil seksjonene ha et to-delt nivå på fagskolen i NKR.

Hvis NKR ender opp med to nivåer på fagskolen bør hvert av fagskolenivåene kunne leses uavhengig av hverandre i rammeverket.

Andre spørsmål

I forhold til rammeverket som nå skal fastsettes som en forskrift jf kapittel 10 i høringen, på hvilket nivå skal NKR forskriften ligge? Skal den stå over f.eks Forskriften om rammeplan for ingeniørutdanning som trer i kraft 1. januar 2012 og der § 5 om fritaksbestemmelser sier:

Det kan gis fritak for maksimalt 60 studiepoeng for 2-årig relevant fagskoleutdanning i tekniske fag. Det forutsettes at fagskoleutdanningen tilfredsstiller kravene for opptak til ingeniørutdanning. Det kan ikke gis fritak for fellesemner.

For relevant fagbrev og praksis (Y-vei), jf. § 3, kan det gis fritak for maksimalt 30 studiepoeng. Fritak med grunnlag i tidligere kompetanse skal innpasses i emnegruppene valgfrie emner (inntil 20 studiepoeng) og tekniske spesialiseringsemner (inntil 20 studiepoeng).

Fritak skal føres på vitnemålet.

Hvordan skal UH-sektoren tolke NKR i forhold til fritak og innpassing når andre forskrifter og rammeplaner gir mulighet for at et underliggende nivå kan innpasses på et høyere nivå i NKR?

Med vennlig hilsen

Olgunn Ransedokken
prorektor

Sigrun Berge
studiesjef

Vedlegg:

Høringsnotat fra Avdeling for yrkesfaglærerutdanning ved HiAk

Generelle merknader

Forslag om nytt nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk har som formål å gjøre utdanningssystemene mer forståelige både nasjonalt og internasjonalt, legge til rette for å øke mobiliteten innenfor og mellom landene samt bidra til fleksible læringsveier og styrke livslang læring. Kvalifikasjonsrammeverket skal slik både ha en praktisk og en prinsipiell side. AY ser verdien av å ha praktiske og organisatoriske verktøy for sammenlikning av kompetanse. Europass-ordningen samt yrkesprøving er i dag gode ordninger som på ulikt vis bidrar til dette formål. Det nye med forslaget til et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk er imidlertid at dette også vil bli et sentralt plassert styringsinstrument. Det foreslås at det nye kvalifikasjonsrammeverket skal fastsettes som forskrift, og at dette blant annet vil innebære at godkjenning av utdanningstilbud i fremtiden må ha læringsutbyttebeskrivelser som er i tråd med kvalifikasjonsrammeverkets nivåbeskrivelser. Kvalifikasjonsrammeverket blir i denne forstand en type "meta-læreplan" og "meta-studieplan" (for de lavere og høyere nivåene i rammeverket) for fremtidens utdanningsorganisering.

AY ser klare mangler og farer ved en slik ordning. Kvalifikasjonsrammeverket er et strukturverktøy, som ved sin oppbygging og taksonomi skaper et nytt og skarpere skille mellom praktisk og teoretisk utdanning og vil bidra til å undergrave fag- og yrkesutdanningens egenart og kunnskapsgrunnlag. Kvalitetsrammeverket kan antas på sikt å kunne medføre vesentlige struktur- og institusjonsendringer. Vi skal her kort trekke frem hva vi oppfatter som fire prinsipielle svakheter ved høringsforslaget sett fra et fag- og yrkesopplæringssynspunkt. *For det første* har kvalitetsrammeverket som et overordnet prinsipp en samordning av all utdanning til et enhetlig hierarki, der akademisk kunnskap er overordnet. Fagopplæringen har i Norge hatt status som "arbeidslivets egen opplæring" med arbeidslivets parter som premissleverandør. Kvalitetsrammeverket vil frata fag- og yrkesopplæringen dens egenverdi og plassere den innenfor et kunnskapshierarki, som i utgangspunktet er den fremmed. *For det andre* synes rammeverkets taksonomi å forutsette en nivåreduksjon av fag- og yrkesopplæringen sammenliknet med dagens situasjon. Her vil verktøyet forutsette økende grad av / stigende kompleksitet og vanskelighetsgrad fra nivå til nivå, mens det samtidig underkjenner betydningen av eventuelle forskjeller i kompetanse og kunnskapsgrunnlag. Departementets forslag, slik det foreligger, innebærer at det i fremtiden vil stilles lavere krav til selvstendighet i arbeidet enn hva som i dag er forutsatt i forbindelse med fag- og svenneprøven og som har vært et vesentlig og fremtredende trekk innenfor norsk arbeidslivsorganisering. Et tilliggende paradoks er at enkelte nivåbeskrivelser har fått en så generell utforming at det beveger seg på grensen til å bli tomt eller fordringsløst. *For det tredje* innebærer kvalifikasjonsrammeverket en ny splittelse og skille mellom kunnskap, ferdighet og generell kompetanse. Dette er i samsvar med det europeiske kvalifikasjonsrammeverket, men i strid med Kunnskapsloftets integrerte kompetansemål. Et viktig prinsipp i norsk fag- og yrkesopplæring har vært å skulle ivareta en helhetlig, kompleks kompetanse. Kvalifikasjonsrammeverket vil med et slikt skille kunne bidra til en fragmentering og nedbygging av fag- og yrkesopplæringens kompetansegrunnlag. At rammeverket vil bli koplet til et felleseuropeisk poeng og merittoverføringssystem (i dette tilfellet ECVET) vil ytterligere kunne forsterke dette. *For det fjerde* vil kvalifikasjonsrammeverket som et nytt dominerende styringsinstrument kunne føre til en alvorlig svekkelse av fag- og yrkesopplæringens faglige forankring og fornyingspotensial. Fag- og yrkesopplæringen bygger på kunnskap som er mer dynamisk og kontekstbundet enn hva akademisk kunnskap er. Departementets forslag til struktur, institusjonell oppbygging og innføring av nye godkjenningsordninger synes å ville innebære større avstand til arbeidslivet – og stor grad av byråkratisering. Prinsipper om faglig relevans kan synes å måtte vike for prinsipper om formal oppjustering og sammenliknbarhet, inkludert nye og mer kompliserte tilpasningsordninger og prosedyrer.

I et brev av 30.03. 2007 leverte Kunnskapsdepartementet (Departements ref: 200608222) en høringsuttalelse til Europakommisjonens forslag til utvikling og implementering av European Credit transfer system for Vocational Education and Training (ECVET). I denne uttalelsen la departementet vekt på at det europeiske poeng- og merittoverføringssystemet hadde en annen struktur og oppbygging enn de

norske læreplanene, og viste til systematiske mangler som samsvarer med det som ovenfor er blitt trukket frem. Departementet la den gang vekt på blant annet at formalkompetanse var tillagt for stor vekt, at vurderings- og sammenlikningsgrunnlag var for vagt definert og beskrevet, at systemet bidro til å splitte opp kompetansemål (opp mot en mer holistisk forståelse innenfor Kunnskapsløftet), og at systemet snarere enn å forenkle overføringsordninger ville bidra til forsterket byråkratisering. AY finner det beklagelig at kvalifikasjonsrammeverket ikke synes å ha vært underlagt samme prinsipielle vurderinger, men at dette siden er forstummet.

På bakgrunn av det ovenstående vil vi fremføre som avdelingens prinsipielle standpunkt at et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk begrenses til å være en form for praktisk, uformelt dokumentasjonsverktøy, som *ikke forskriftsfestes* eller får status som et *styringsinstrument*. Avdelingen vil anbefale at norsk tilpasning til det europeiske kvalifikasjonsrammeverket utsettes. Forut for beslutning om eventuell implementering av et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk er det vår oppfatning at det bør skapes større åpenhet og offentlig diskusjon om de harmoniserings- eller tilpasningsprosesser i relasjon til EU / EØS som for tiden pågår, helst i form av en egen Stortingsmelding. Det er et problem for norsk utdanning at disse prosessene bare presenteres bruddvis og for en stor del foregår bak lukkede dører. Vi vil også be departementet vurdere om ordninger som yrkesprøving vil kunne utvides til en form for bransjevis eller sektorbaserte kvalifikasjonsrammeverk, som dermed vil kunne være mer konkrete og faglig basert, slik dette blant annet ble foreslått av et pilotprosjekt under Utdanningsdirektoratet som et forarbeid til arbeidet med et nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk: "Kvalifikasjonsrammeverk i fag- og yrkesopplæringen. En vurdering av merverdi og muligheter for bransjer, næringer, sektorer og det norske utdanningssystemet" (Rapport fra arbeidsgruppen, desember 2007).

I det følgende vil vi presentere våre kommentarer til høringsutkastets nivå- og læringsutbyttebeskrivelser med forslag til alternativer, som forsøksvis vil kunne ivareta fag- og yrkesopplæringens status og egenart. Beskrivelsen er primært å forstå som et beskrivende dokument, en type frittstående "kompetansematrise" – og ikke en anerkjennelse av kvalifikasjonsrammeverket som et fremtidig styringsinstrument.

Antall nivåer og prinsipper for innplassering:

AY slutter seg til prinsippene som departementet legger til grunn for utarbeidelse av kvalifikasjonsrammeverket, der nivå er uavhengig av lengde, omfang og fagspesifikke forskjeller da slike forhold vil komme frem gjennom planverket. Avdelingen er derimot uenig i forslaget om å dele det norske utdanningssystemet opp i 7 nivåer. Det norske utdanningssystemer har i utgangspunktet, slik vi ser det, 5 nivåer (grunnskole, videregående skole, bachelor, master og Ph.d.), i tillegg kommer fagskolen. Dette vil gi en struktur med 6 nivå, slik:

1. Grunnskole
2. Videregående skole
3. Fagskoler
4. Bachelor
5. Master
6. PHd

Alle delkvalifikasjoner innenfor de forskjellige nivå vil bli beskrevet gjennom et planverk (læreplaner, rammeplaner, fagplaner, studieplaner og lignende).– Dette vil gi "best fit" ved at det er planverket som legger premissene for det fagspesifikke innholdet og delnivåene. Nivåene blir da likeverdige i forhold til utdanningsretning og nivåbeskrivelsene passer for alle fagretninger. Dette vil også være helt i tråd med EQF beskrivelsene, og det vil da bli enklere å sammenligne NKR med EQF.

Alle delnivåer bør derfor reguleres av planverket.

Ved å lage flere nivåer innen de normale utdanningsløpene vil man bryte opp strukturen og skape et brudd i forhold til dens intensjoner om helhet og sammenheng. Et eget nivå for grunnkompetanse egner seg lite for generelle beskrivelser, da grunnkompetanse vil være en beskrivelse av individuelle profiler.

Det bør ikke gjøres skille på beskrivelser av læringsutbytte på samme nivå slik det er foreslått for hhv. videregående skole (3A og 3B) og fagskolen (fagskole 1 og fagskole 2). Hovedbegrunnelsen er at beskrivelsene på nivåene skal være likeverdige og være uavhengig av lengde, omfang og fagspesifikke forskjeller.

Slik det beskrives i forslaget er det blitt vesentlige nivåforskjeller mellom for eksempel studie- og yrkesretting om man sammenligner med beskrivelsen i EQF.

NKR bør beskrives så generell (generisk) at den passer for både studie- og yrkesretting, dette også pga. den utvikling vi har i informasjons- og kunnskapssamfunnet med raske og store endringer når det gjelder yrkes- og kunnskapskrav. Videre vil dette være et godt grunnlag for å realisere "Karlsenutvalgets" intensjon om studieforberedthet fra fullført yrkesfaglig studieprogram.

Nivåbeskrivelsene

Grunnlaget for beskrivelsen av de forskjellige nivåene må bygge på hverandre slik at noe som er beskrevet på et nivå under ikke gjentas på nytt - slik at det blir en systematikk i hele matrisen, der den "røde tråden" har stigende grad av kompleksitet.

Det bør ikke innarbeides delkvalifikasjoner i dette rammeverket, det kan overlates til planverket. Ikke godkjente utdanninger og realkompetanse bør heller ikke innarbeides i dette rammeverket, da dette kan vurderes på bakgrunn av eksisterende godkjent planverk etter et likeverdsprinsipp på individuelt nivå. Det må jobbes videre med utvikling av gode verktøy for realkompetansevurdering.

Forslag på nivåbeskrivelser.

Som utgangspunkt tenker vi nivåbeskrivelse etter oppbygningen av det norske skolesystemet, noe som skulle tilsi 5 nivåer. De norske fagskolene mener vi i utgangspunktet burde innarbeides i nivået for bachelor, men pga. innhold og struktur og at det ikke er høgskoleutdanninger med studiekompetanse som utgangspunkt per i dag, må det legges inn et nivå mellom videregående opplæring høyere utdanning.

Foreslåtte 7 nivåer reduseres på denne måten til 6 nivåer

Nivå 1 beholdes slik det er i forslaget.

Nytt nivå 2 er det samme som nivå 3 i forslaget uten deling i studie- og yrkesretting, men med et forslag til samordning av tidligere 3A og 3B.

Nytt nivå 3 er det samme som nivå 4 i forslaget uten deling på fagskole 1 og fagskole 2, der beskrivelsen av fagskole 2 legges til grunn.

Nivå 4,5 og 6 er det samme som tidligere nivå 5,6 og 7.

Vedlegg: Læringsutbyttebeskrivelser

Nivå/Typisk utdanning

KUNNSKAP	FERDIGHETER	GENERELL KOMPETANSE
Forståelse av teorier, fakta, prinsipper, prosedyrer innenfor fagområder og/eller yrker	Evne til å anvende kunnskap til å løse problemer eller oppgaver (kognitive, praktiske, kreative og kommunikative ferdigheter)	Evne til å anvende kunnskap og ferdigheter på selvstendig måte i ulike situasjoner
<i>Kandidaten...</i> <ul style="list-style-type: none">-har grunnleggende kunnskap om sentrale fakta og begrep i og på tvers av fag-har kunnskap om grunnleggende politiske, sosiale, kulturelle og miljømessige forhold-har kunnskap om hvordan fakta innhentes, dokumenteres og anvendes-har grunnleggende kunnskap om det å lære å lære-har kunnskap om ulike utdanningsvalg og yrker	<i>Kandidaten...</i> <ul style="list-style-type: none">-kan uttrykke seg muntlig og skriftlig, lese, regne og bruke digitale verktøy i faglige sammenhenger-kan presentere emner på norsk/samisk og minst ett fremmedspråk-kan bruke erfaringer, kreativitet og utforskende arbeidsmåter i tilegnelse av ny kunnskap-kan bruke praktisk-estetiske arbeidsmåter på flere fagområde	<i>Kandidaten...</i> <ul style="list-style-type: none">-kan bruke kunnskaper og erfaringer for å delta i et demokratisk og inkluderende samfunn-kan samarbeide med andre både faglig og sosialt-kan drøfte og vurdere andres og egne faglige arbeider under veiledning-kan foreta selvstendige valg, begrunne og handle ut fra dem

Nivå 1: Fullført grunnskole:

Nivå 2: Fullført videregående opplæring

<i>Kandidaten...</i>	<i>Kandidaten...</i>	<i>Kandidaten...</i>	<i>Kandidaten...</i>
<ul style="list-style-type: none">-har kunnskap om sentrale fakta, begrep, teorier, prinsipp og metoder innen ulike fag-har erfaringsbasert kunnskap som kreves for å praktisere innen ulike fag og kan begrunne sine valg- kan vurdere eget arbeid i forhold til gjeldende normer og krav- har innsikt i sammenhenger mellom faglige problemstillinger og forhold i samfunnet-har kunnskap om regelverk, standarder, avtaler og krav til kvaliteten-har kunnskap om ulike læringsstrategier og kan anvende dem i egen læring-har kunnskap om egne muligheter innen utdanning og arbeid	<ul style="list-style-type: none">-kan uttrykke seg muntlig og skriftlig i varierte faglige sammenhenger og kan bruke digitale verktøy og medier-kan løse faglige utfordringer på en kritisk og kreativ måte, alene og i samspill med andre-kan anvende faglig terminologi og utstyr innenfor faglig kommunikasjon og samarbeid-kan kommunisere på minst et fremmedspråk-kan anvende relevante metoder, generelle prinsipper og strategier for å kunne løse fagspesifikke oppgaver-kan utforske, analysere, utforme og drøfte ulike problemstillinger- kan gjøre rede for sine egne faglige valg	<ul style="list-style-type: none">-kan anvende egen fagkompetanse i nye og sammensatte kontekster-kan planlegge og organisere arbeid selvstendig og i samarbeid med andre- kan arbeide selvstendig og ta ansvar for at arbeidet utføres faglig forsvarlig og i henhold til etiske normer og krav- kan bruke faglige kunnskaper og ferdigheter i felles kunnskapsbygging med andre-kan lede og veilede andre i faglige situasjoner-kan vurdere kvaliteten av og ta ansvar for resultatene av eget og felles arbeid-kan reflektere over egen faglig kompetanse som grunnlag for videre valg- kan bidra til organisasjonsutvikling	

Nivå 3: Fagskole:

Kandidaten ...

- har kunnskap om begreper, teorier modeller, prosesser og verktøy som anvendes innenfor et spesialisert fagområde
- kjenner til bransjens/yrkets historie, tradisjoner, egenart og plass i samfunnet
- har innsikt i egne utviklingsmuligheter

Kandidaten ...

- kan anvende faglige kunnskaper på praktiske og teoretiske problemstillinger og gjøre rede for sine faglige valg
- kan reflektere over egen faglig utøvelse og justere denne under veiledning
- kan finne og henvise til informasjon og fagstoff og vurdere relevansen for en yrkesfaglig problemstilling

Kandidaten ...

- kan planlegge og gjennomføre yrkesrettede arbeidsoppgaver og prosjekter alene og som deltaker i gruppe og i tråd med etiske krav og retningslinjer
- kan utveksle synspunkter med andre med bakgrunn innenfor bransjen/ yrket og delta i diskusjoner om utvikling av god praksis

Nivå 4: Bachelor:

Nivå 5: Master:

Nivå 6: Ph. d.